

Türkiye'de Profesyonel Sporcuların Çalışma Koşulları ve Örgütlenme Eğilimleri* **

Ufuk AYDIN/Verda CANBEY ÖZGÜLER/Fatma KOCABAŞ/
Dilek YALIZ SOLMAZ/Hakan KATIRCI/Seher DEMİRKAYA/
Arif YÜCE/Hilmi ETCİ

Öz: Profesyonel spor sektörü yalnızca sporcu ve kulüplerden oluşmamaktadır; spor federasyonları, seyirciler/taftarlar, medya ve yayıncı kuruluşlar da sektörün işleyişinde büyük önem taşımaktadır. Türkiye'de sektör olarak profesyonel sporda örgütlenme son derece zayıftır ve özellikle alt liglerde yer alan sporcuların çalışma koşullarının iyileştirilmesinde örgütlenmenin gereksiz olduğu düşünülmektedir. Avrupa ülkelerinin tersine ülkemizde bu alanda ciddi, katılımcı ve büyük bir oluşuma rastlanmamaktadır. Dünyadaki örneklerde ise profesyonel sporcuların çalışma koşullarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasının çoğunlukla sendikalarca gerçekleştirildiği ifade edilebilir. Çoğu Avrupa ülkesinde ve Amerika'da profesyonel sporcuların ciddi bir sendikalaşma içinde oldukları ve kurdukları sendikalarla önemli haklar elde ettikleri görülmektedir. Bu konuda bir taraftan ülkemizdeki sendikal bilincin düşüklüğü, diğer taraftan “sporcuların sendikaya ihtiyaç duymayacağı” önyargısının etkili olduğu söylenebilir. Bu çalışmada amaç, profesyonel futbolcuların çalışma koşulları ve örgütlenme eğilimlerinin ortaya konulması, örgütlenme bilincinin geliştirilmesi, çalışma koşullarının iyileştirilmesinde örgütlenmenin/sendikalaşmanın alabileceği rolün belirlenmesi ve sonuç olarak da Türk futbolunun ve futbolcusunun içinde bulunduğu durumun ve algısının belirlenerek konuya ilişkin önerilerde bulunulmasıdır. Bu amaçla profesyonel futbol sektöründe yer alan liglerde oynayan oyunculara anket uygulanmış ve sonuçları belirtilen hedefler doğrultusunda değerlendirilmeye çalışılmıştır.

---

* Makale Geliş Tarihi: 25.07.2017

** Bu çalışma, Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri fonunca finanse edilen ve Prof. Dr. Ufuk Aydın'ın yürütücülüğü ile Prof. Dr. Verda Canbey Özgüler, Doç. Dr. Fatma Kocabaş, Yard. Doç. Dr. Dilek Yalız Solmaz, Yard. Doç. Dr. Hakan Katurcı, Arş. Grv. Seher Demirkaya, Arş. Grv. Arif Yüce, Arş. Grv. Hilmi Etcı ve Hakan Erhalaç araştırmacılığında hazırlanan 1503E121 no'lu ve “Türkiye'de Profesyonel Sporcuların Çalışma Koşulları ve Örgütlenme Eğilimleri: Futbol Takımları Örneği” adlı projeden türetilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Futbol, Çalışma Koşulları, Örgütlenme Eğilimi, Sendika.

Working Conditions and Organisational Tendencies of Professional Sportsmen in Turkey: The Case of Footballers and Football Teams

Abstract: The professional sports sector is not only composed of sportsman and sport clubs but also sports federations, spectators, fans, the media and broadcasters are of crucial to the sector. Trade Unionism in professional sports sector in Turkey is extremely weak and as a sector, it is thought that organizing is unnecessary or inadequate especially for improving the working conditions of the sportsman in the lower leagues. Turkey has no serious, participatory and large organisation in this sector, although unions have acted to improve sportsmen' working conditions and rights throughout the world and professional sportsmen have gained significant rights through unionisation in many European countries and the United States. The absence of unionisation in Turkey might result from sportsmen' low level of union consciousness and the belief that they do not need unions. This study aims to identify the place and importance of organisation/unionisation in the professional football sector, to raise union consciousness, to determine the roles that unions can play in improving working conditions and to suggest actions to establish and strengthen unions. For this purpose, a questionnaire to the players who played in leagues on professional football sector was conduct and the results were tried to be evaluated in accordance with stated aims.

Key Words: Sports, Football, Working Conditions, Organisational Tendency, Union.

Giriş

Yaşamın bir parçası olan ve aktif veya profesyonel katılımı bazen eğlenmek amacıyla bazen de izleyici olarak ilgilenilen spor, toplumsal bir faaliyettir (Yenerer Çakmut, 2013, 159). Dünyada spor olgusunun önüne geçen futbol, geçtiğimiz yüzyıldaki popülerliğini günümüzde arttırarak devam ettirmektedir. Tarihsel süreçte birçok spor dalının kitleleri etkilemiş ve geniş katılımcı sayısına ulaşmış olmasına rağmen, futbol dışında hiçbir oyun futbolun popülerlik düzeyine ulaşamamıştır. Futbol, diğer spor branşlarının çok daha üzerinde izleyici ve katılımcıya hitap etmiş, bu durum da çeşitli akademik çalışmalara da konu olmasını sağlamıştır (Ongan ve Demiröz, 2010: 32).

Dünyanın hızla küreselleşmesi, birçok yeniliği de beraberinde getirmiş, tüm toplumlarda önemli bir yeri olan spor/futbol da bu küreselleşmeye paralel olarak ilerlemiştir (Bıçakçı, 2013: 123). Küresel ekonominin etkileriyle bugün futbol artık

sadece bir spor değil, gösteri işi olarak nitelendirilen endüstriyel bir işkoluna dönüşmüştür (Uluyol, 2014: 5717). Futbolun amatörlükten profesyonelliğe geçişi, aynı zamanda futbol oynayan kişilerin yani futbolcuların faaliyetlerinin niteliğini de değiştirmiştir; önceleri sadece hobi olarak görülen futbol daha sonraları bir meslek haline gelmiştir. Böylelikle genel olarak sporda ve özel olarak da futbolda mesleği yerine getiren kişiler açısından futbol oynamak bir iş olarak görülmekte ve bu işin karşılığında parasal değer arz eden edimler kazanılmaktadır (Baştürk, 2005: 2). Sporun bir sektör haline gelmesi, önceleri dernek niteliği taşıyan kulüplerin şirketleşmesine ve iş adamlarının bu şirketlere ilgi duymasına sebep olmuştur. Böylece sektörde kulüpler, kulüp sahipleri ve sporcular da sektörün çıktısı olarak oyunu üreten işçiler olmuştur. Profesyonel spor sektörü sadece sporculardan oluşmamakta; aynı zamanda spor federasyonları, seyirciler, taraftarlar ve yayıncı kuruluşlar da sektörün işleyişinde büyük önem taşımaktadırlar (Aydın, 2007: 17-18; Oğan ve Demiröz, 2010: 32).

Bu çalışmada, profesyonel sporcuların çalışma koşulları ve örgütlenme eğilimleri futbol bağlamında ele alınmakta; Türkiye'deki spor kulüplerinde oynayan profesyonel futbolcuların çalışma koşulları, karşılaştıkları sorunlar, çalışmalarını sırasında kullandıkları altyapı ve yardımcı personel gibi koşullardan kaynaklanan düzenleme gereklilikleri çalışmanın ana temasını oluşturmaktadır. Ayrıca profesyonel futbolcuların çalışma koşullarının iyileştirilmesinde örgütlenmenin üstleneceği rol ve örgütlerin güç kazanması için neler yapılabileceği de çalışmanın temel inceleme alanını oluşturmaktadır.

Profesyonel Futbolcu

Profesyonellik, uzmanlaşmanın bir sonucu olarak ortaya çıkan, toplumda iş yapan herkesin benimsemesi gereken düşünce ve davranış şekli olmasına rağmen, ne olduğu konusunda kesin olarak yargıya varılamayan bir kavramdır (Öner Altıok ve Üstün, 2014). Sporda profesyonellik ya da sporda profesyonelleşme nispeten daha yeni kavramlardır. Sporun parasal güç ve eğlence yaratan sistemi sporcuların yıldızlaşmasına neden olmuş ve sportmenlik yerini markalaşmaya, daha fazla gelir elde etmeye ve dolayısıyla da profesyonelleşmeye bırakmıştır (Aydın, 2007: 19).

Türk spor sektöründe bir spor dalının profesyonel hale gelmesi için, 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun¹ madde 24'e göre, Merkez Danışma Kurulunun da görüşü alınmak suretiyle Gençlik ve Spor Bakanı tarafından tespit edilmesi ve bu profesyonel spor dalının teşkilî, ilgili federasyonlarla bağlantıları ve idaresinin tüzükle düzenlenmiş olması gerekir.

Profesyonel spor sektörü sporcuların önemli katkılarda bulunduğu büyük bir ekonomik sektördür. Profesyonel sporcuların spor sektörünün hem işçileri hem de ürünleri olduğundan, bu sektörün çalışanları diğer birçok sektör çalışanından

---

¹ R. G.T., 28.05.1986, S. 19120.

farklıdır. Profesyonel sporcuların eş zamanlı olarak işçi, girişimci ve yıldız olmaları onlara çalışma ilişkilerinde birçok farklı rol yüklemektedir. Örneğin, profesyonel sporcuların toplumsal kültürün şekillenmesine (davranışları, giyimleri, yaşam tarzları gibi faktörlerle) olan katkıları, sporun ekonomiye katkıları, spor terimlerinin günlük hayatta kullanılması, spor siyaset ilişkisi gibi birçok alanda etkilerine rastlanmaktadır. Sporcuların kulüplerinden transfer ücreti, aylık ücret, maç başına ücret gibi isimlerle ücret alması profesyonel sporcu olarak kabul edilmesini sağlamaktadır (Aydın, 2007: 21-24).

1 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren FIFA (Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği) Oyuncuların Transferi ve Statüsü Talimatı'nda profesyonellik kavramı tanımlanmış ve bunun dışında kalan kişiler amatör olarak kabul edilmiştir. Talimatın 2. maddesine göre profesyonel futbolcu, kulübüyle yazılı sözleşme yapan ve futbol faaliyetine katılması boyunca gerçekleştirdiği giderler dışında ayrıca kulübünden ücret alan kişidir. Diğer oyuncular ise amatör olarak nitelendirilmektedir (Baştürk, 2007:7). Görüldüğü üzere, Talimatta futbol organizasyonuna katılan oyuncular amatör ve profesyonel olmak üzere ikiye ayrılmış; profesyonel futbolcu, bir kulübe yazılı sözleşme ile bağlı olan ve kendisine harcadığı futbol giderlerinden daha fazla ücret ödenen kişi olarak tanımlanmış ve bu tanım dışında kalan diğer sporcular ise amatör futbolcu olarak ifade edilmiştir.

Türkiye Futbol Federasyonu (TFF); 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un² (TFFKGHK) verdiği yetki ile düzenlediği Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı'nda³ (PFSTT) amatör ve profesyonel futbolcu tanımlarını FIFA Talimatı'ndaki tanıma benzer şekilde yapmıştır. Buna göre Talimatın "Profesyonel Futbolcular" başlığını taşıyan 3. maddesinde profesyonel futbolcu, "*bir kulüple yazılı sözleşme yapmış olan ve kendisine futbol faaliyetleri kapsamında yaptığı harcamalardan daha fazla miktarda ödeme yapılan futbolcu*" olarak tanımlanmaktadır. Talimat'ın 4. maddesinde amatör futbolcu ise "*maddede 3'te belirtilen tanımın dışında kalan tüm futbolcular amatör futbolcu olarak kabul edilirler*" şeklinde tanımlanmıştır.

Profesyonel futbolcular ile kulüpleri arasındaki ilişkisinin kurulmasını sağlayan profesyonel futbolcu sözleşmesi en genel anlamıyla; futbolcuyla kulüp arasında imzalanan ve taraflara karşılıklı hak ve yükümlülükler yükleyen bir sözleşmedir. Profesyonel futbolcu sözleşmesinin genel esasları PFSTT'nin 19. maddesinde açıkça belirtilmiştir. Profesyonel futbolcu bu sözleşme ile kulübü için işgörmeyi yani futbol faaliyetini yerine getirmeyi yüklenmekte, işgörme edimini belirli bir süre bağımlı olarak yerine getirmekte ve karşılığında ücret almaktadır (Baştürk, 2007: 11). Bu anlamda profesyonel futbolcu sözleşmesini iş sözleşmesinin bir türü olarak kabul etmek yerinde olur.

² R. G. T., 16.05.2009, S. 27230.

³ Talimat, Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu'nun 08.08.2016 tarih ve 28 sayılı Toplantısında alınan kararla kabul edilmiş ve 11.08.2016 tarihinde Türkiye Futbol Federasyonu'nun resmi internet sitesinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Profesyonel Futbolcuların Çalışma Koşullarına İlişkin Düzenlemeler

Profesyonel Futbolcuların Çalışma Koşullarına İlişkin Hukuki Düzenlemeler

Türk hukuk sistemi içinde futbolcuların hukuki durumlarının düzenlenmesi konusunda amatör ya da profesyonel ayrımı yapılmamakta, sporcuların hukuki durumları ve çalışma koşulları mevzuat gereğince TFF ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nce belirlenmektedir (Küçükgüngör, 1999: 42).

Profesyonel futbolcuların hem İş Kanunu kapsamı dışında olmaları hem de kendi alanlarına özgü kanunlarının olmaması nedeniyle çalışma koşulları ile ilgili konularda öncelikle Türkiye Futbol Federasyonu tarafından çıkarılan talimatlar dikkate alınmakta genel hükümler açısından da Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanmaktadır. Ayrıca, Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, TFF tarafından çıkarılan ve futbolcuların çalışma koşullarını düzenleyen Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı, Futbol Disiplin Talimatı vb. talimatlar da profesyonel futbolcuların çalışma ilişkilerindeki uygulamaları belirleyen düzenlemelerdir.⁴

Profesyonel Futbolda Çalışma İlişkilerinin Tarafları

Türkiye'de profesyonel futbol sektörünün düzenleyici otoritesi TFF'dir. TFF'nin kurulması, teşkilat, görev ve yetkilerine ait usul ve esasları 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile düzenlenmektedir.

3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ise spor faaliyetlerinin düzenli şekilde yürütülebilmesi için spor kulüplerinin federasyonlar şeklinde örgütlenmesini öngörmüştür. Bu örgütlenmenin de işin teknik ve idari yönleri esas alınarak, bazen tek bir spor dalı bazen de birden fazla spor dalını kapsayan bir federasyonun kurulabileceği şeklinde yapılabileceği belirtilmiştir (Akyıldız, 2015: 86). Bahsi geçen düzenleme ile TFF'nin özerkliği tam anlamıyla ve açıkça tanımlanmıştır (Devecioğlu, 2003: 54).

Profesyonel futbolda çalışma ilişkilerinin diğer bir aktörü de kulüpler/takımlar ve liglerdir. Bu noktada işveren kesimi sadece spor kulüplerinden oluşmamakta, yönetim yetkisi ve disiplin uygulamaları gibi konularda işveren kulüplerin/takımların yanında lig yönetimleri de söz sahibi olmaktadır (Aydın, 2007: 23).

⁴ <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=132> (Erişim Tarihi: 08.03.2017).

Profesyonel Futbolcuların Ücreti

Ücret ödeme borcu işçinin işgörme borcu karşısında yer alan ve işverenin iş sözleşmesinden doğan başlıca borcudur (Çelik, Caniklioğlu ve Canbolat, 2015: 217; Süzek, 2014: 357). İş Kanunu'na göre (genel anlamda) ücret bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve parayla ödenen tutardır. Bu durumda ücret bir iş karşılığıdır, parayla ödenen bir tutarı kapsar ve işveren ya da üçüncü kişiler tarafından sağlanan parasal tutardır (Güven ve Aydın, 2013: 136-137). Türk Borçlar Kanunu'na göre de işveren işçiye sözleşmede veya toplu iş sözleşmesinde belirlenen ücreti, sözleşmede hüküm bulunmayan hallerde ise asgari ücretten az olmamak üzere emsal ücreti ödemekle yükümlüdür (TBK m.40).

Profesyonel futbolcu istihdam eden kulübün en önemli yükümlülüğünü oluşturan ücret, profesyonel futbolcunun en temel hakkıdır. Profesyonel futbolcular açısından ücreti İş Kanunu'ndaki ve Türk Borçlar Kanunu'ndaki ücret tanımları doğrultusunda değerlendirmek gerekirse, profesyonel futbolcular kulüpleri ile sözleşme imzalayarak işgörme borcu altına, kulüpler (işverenler) de bu hizmet/işgörme borcu karşılığında futbolculara (işçilere) ücret ödeme borcu yükümlülüğü altına girmektedirler.

PFSTT'nda ücret; sözleşmede belirlenmesi zorunlu olan ve futbolcuya aylık asgari ücret tutarının altında olmamak kaydıyla ödenen tutar olarak tanımlanmıştır (PFSTT m. 21). Ancak profesyonel futbolcu sözleşmelerinde maç başı ücreti, performans ücreti, peşinat ücreti gibi ücret kalemleri yer almakta; bunların yanında başarı primi, yükselme primi gibi ücret eklentileri de düzenlenmektedir.

Profesyonel Futbolcuların İzinleri

Anayasanın çalışanlara tanıdığı dinlenme hakkı (m.50) kapsamında bulunan yıllık izin hakkı düzenlemesiyle, işçinin her yıl belirli bir süre ücreti ödenerek dinlendirilmesi suretiyle sağlığının korunması ve çalışma gücünün yenilenmesi sağlanmaktadır (Çelik, Caniklioğlu ve Canbolat, 2015: 522; Süzek, 2014: 824).

Profesyonel futbolcu açısından düşünüldüğünde; bütün bir yıl boyunca bağlı olduğu kulüp için çalışan, idman yapan, müsabakalara katılan futbolcunun yeni sezon başlamadan önce hem fiziksel hem de ruhsal olarak kendini dinlendirmesi sezonu başarılı bir şekilde geçirmesine olanak sağlayacak ve bu başarıdan kulüp de yararlanacaktır (Aksoy, 2010: 38).

İş Kanunu'nda işçilerin yıllık ücretli izin hakları ayrıntılı olarak düzenlenmiş olmasına karşın, profesyonel futbolcuların İş Kanunu kapsamı dışında bırakılmış olması ve PFSTT'nda profesyonel futbolcuların izin sürelerine ilişkin bir düzenlemenin de bulunmaması sebebiyle bu konuda herhangi bir yasal hüküm bulunamamaktadır. Buna karşılık sezonun 31 Mayıs'ta sona ermesi ve yeni sezonun genellikle Ağustos'ta başlaması sebebiyle futbolcuların ara dönemde izin kullanacakları söylenebilir. Fiili durum da böyledir.

Profesyonel Futbolda İş Sağlığı ve İş Güvenliği

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu gereğince kamu ve özel sektöre ait tüm işlerde ve işyerlerinde işveren ve işveren vekillerine, çırak ve stajyerler de dahil olmak üzere tüm çalışanların faaliyet kollarına bakılmaksızın iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması gerekir (Aydın, 2013: 160). Profesyonel futbol da bu yükümlülüklerden istisna edilmemiştir. Dolayısıyla profesyonel futbolcular da 6331 sayılı Kanuna tabidirler. İş sağlığı ve güvenliği çalışanların yaptıkları işten, çalışma koşullarından ve kullanılan araç ve gereçlerden doğabilecek tehlikelere karşı yaşamının ve sağlığının etkin olarak korunmasını ve çalışanların daha sağlıklı ve güvenli çalışabileceği ortamın sağlanmasını ifade eder (Bostancı, 2013: 135).

Günümüzde profesyonel futbolcu sözleşmelerinde kulübe yüklenen yükümlülüklerde “hastalık ve sakatlığa dair maddelerdeki esaslar dâhilinde futbolcunun sağlığı ile ilgilenmek, müsabaka, antrenman, kamp ve seyahatlerde gerekli tedbirleri almak” gibi maddeler yer almaktadır (Balcı, 2013: 197). Ancak, işverenlerin (kulüplerin) profesyonel futbolculara yönelik iş sağlığı ve güvenliğini sağlama borcu bu maddelerle sınırlı değildir. Futbol kulüplerinin iş sağlığı ve güvenliğini sağlama yükümlülüğü başlığı altında şu hususlar sayılabilir (Bostancı, 2013: 142-155):

- Futbol kulübünün risk değerlendirmesi yapma yükümlülüğü,
- Futbol kulübünün iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili denetim yükümlülüğü,
- Futbol kulübünün iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eğitim verme yükümlülüğü,
- Futbol kulübünün çalışanları bilgilendirme yükümlülüğü,
- Futbol kulübünün işyerinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili işyeri örgütlenmesini sağlama yükümlülüğü,
- Futbol kulübünün çalışanları sağlık kontrolüne tabi tutma yükümlülüğü,
- Çalışanların görüşlerinin alınması ve yönetime katılımların sağlanması yükümlülüğü.

Profesyonel futbolun kendine özgü çalışma koşulları sebebiyle 6331 sayılı Kanun dışında TFF tarafından çıkarılmış bazı talimatlarda da profesyonel futbola ilişkin iş sağlığı ve güvenliği düzenlemeleri yer almaktadır. Örneğin; TFF'nin Futbolda Dopingle Mücadele Talimatı'nda futbolcuların yasaklı maddeleri kullanması ve bunun sonunda karşılaşabilecekleri sonuçlar ayrıntılı olarak belirtilmiştir.⁵ TFF tarafından düzenlenmiş olan TFF Sağlık Kurulu İç Talimatı'nda ise; TFF Sağlık Kurulu'nun görevleri, yetkileri, teşkilat ve yapısı ve çalışma prensipleri belirlenmiştir. Futbol faaliyetlerinin uluslararası standartlara uygun sağlık koşulları düzeyinde yürütülmesi, Kulüplerin Sağlık Ekiplerinin oluşumunu

⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz.

<http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/futbolda-dopingle-mucadele-talimati.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2017).

sağlamak, ekip çalışanlarının çalışma esasları ile hak ve yükümlüklerini belirlemek amacıyla TFF tarafından TFF Sağlık Ekiplerinin Yapılanmaları ve İşleyişleri Talimatı düzenlenmiştir.⁶

Profesyonel Futbolcuların Sosyal Güvenliği

Devlet, Anayasanın “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler” başlığı altında yer alan 59. maddesine göre her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri almak ve sporun yayılmasını teşvik etmeli ve başarılı sporcuları da koruyup desteklemelidir (Öner, 2011: 58).

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4/1. maddesine göre hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar, çalışmaya başladıkları tarihten itibaren sigortalı kabul edilirler ve Kanun kapsamında 4/1-a sigortalısı kabul edilmek için çalışma veya iş ilişkisinin kural olarak iş sözleşmesine dayanması, işin işverene ait organizasyon kapsamında yerine getirilmesi ve çalışanın sigortalı sayılanlar arasında olması gerekir (Güzel, Okur ve Caniklioğlu, 2016: 80-81). Belirtilmelidir ki; profesyonel sporcular/futbolcular Kanunda açık bir şekilde sigortalı sayılanlar başlığı altında yer almamakla birlikte, sigortalı sayılmayanlar başlığı altında da yer almamaktadır. Bu sebeple profesyonel sporcular 4/1-a kapsamında sigortalı kabul edilmektedirler (Sözer, 2015: 67).

TFF Statüsü'nün 35. maddesine göre yönetim kurulunun yetkileri arasında futbolla ilgili yetiştirici, idareci, teknik eleman, hakem, futbolcu, sağlık personeli vb. elemanları eğitmek ve bu elemanların gelişmesi için her türlü tedbiri almak, sosyal güvenlik haklarını sağlamak gibi faaliyetler yer almaktadır⁷. Bu doğrultuda futbolcuların sosyal güvenlik kapsamında TFF Yönetim Kurulunca da korunması gerektiği ifade edilebilir.

Profesyonel futbolcuların tıpkı diğer çalışanlar gibi Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) bildirimeleri gerekir. Profesyonel sporcuların SGK'ya bildirimelerinde bazı konularda PFSTT hükümleri de uygulanır. Talimatının 12. maddesinde yer alan transfer yasaklarına ilişkin hükme göre kulüpler transfer ettikleri futbolcuların tescilini taleple birlikte; SGK'ya ve vergi dairelerine, vadesi geçmiş borcu olmadığına dair tescil talep tarihinden en fazla 15 gün önce ilgili kurum tarafından düzenlenmiş belge ile ibraz etmelidir. Ayrıca, Talimatın 12/4. maddesine göre maddenin ilk fıkrasında belirtilen merciler tarafından hükmedilen kesinleşmiş kararlar sebebiyle transfer yasağı uygulanabilmesi için SGK ve vergi daireleri haricindeki alacaklıların TFF'ye yazılı talepte bulunması gerekir.

⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz.

<http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Saglik-Ekiplerinin-Yapilanmalari-ve-%C4%B0sleyisleri-Talimati.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2017).

⁷<http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TFF-KANUN-STATU/TFF-Statusu.pdf> (Erişim Tarihi:09.03.2017).

TFF Sağlık Ekiplerinin Yapılanmaları ve İşleyişleri Talimatı'nın "Çalışma Şartları" başlıklı 4/2 maddesine göre, sağlık ekibinde yer alan kişilerle TFF tarafından belirlenen tip sözleşme formu eksiksiz doldurularak imzalanır. Forma uygun olmayan veya aykırı hüküm taşıyan sözleşmeler tescil edilmez. Kulüpler, bu sözleşmelerin bir örneğini 15 gün içinde her sağlık ekibi çalışanı için SGK'ya bağlı olduklarına dair belge ile birlikte TFF'ye göndermekle yükümlüdürler. Aynı Talimatın 5/k maddesine göre profesyonel kulüpler sağlık ekibi çalışanlarını ilgili mevzuata göre SGK'ya kaydettirmek ve sözleşme sürecinde doğacak sigorta primlerini yatırmakla yükümlüdürler.

İş Kanunu kapsamı dışında bırakılan profesyonel ve amatör sporcular arasındaki en önemli fark profesyonel sporcuların 5510 sayılı Kanun kapsamında olmalarıdır. İş Kanunu kapsamında olmayan profesyonel sporcular sosyal sigorta hakları bakımından kapsam dışı bırakılmamıştır. Profesyonel futbolcuların sigorta primleri kendilerinden yapılan kesintilerle beraber kulüpleri tarafından ödenmektedir (Yiğit, 2013: 854).

Profesyonel Futbolcular ve Özel Sigorta

PFSTT'nin 24/1-f. maddesine göre kulüpler; profesyonel futbolcularını yurt içinde ve yurtdışında yapacakları maçlarda ve antrenmanlarda, antrenmanlara gidiş ve gelişlerde, taşıt araçlarında meydana gelmesi muhtemel kazalar ve sakatlıklar için kısmi ve daimi maluliyet ve ölüm durumuna karşı TFF tarafından belirlenmiş özel sigorta şirketlerine sigorta ettirmek ve gerçekleşen rızıkoyu 5 günlük süre içerisinde özel sigorta şirketine bildirmekle yükümlüdürler. Bu hüküm profesyonel futbolcular bakımından önemli bir koruyucu düzenlemedir.

Profesyonel Futbolda Sendikalaşma

ABD, profesyonel sporda sendikalaşmanın ilk kez görüldüğü ülkedir ve bilinen en eski ulusal profesyonel sporcu sendikası 1885 yılında Beyzbol Oyuncuları Sendikası adıyla ABD'de kurulmuştur. Avusturya'da ilk sporcu sendikası kurma girişimi futbolcular tarafından gerçekleştirilmiştir (Aydın, 2007: 27-28). Avrupa'da ise profesyonel sporda sendikalaşma ile ilgili ilk örnek İngiliz Profesyonel Futbolcular Sendikası'dır (Professional Footballers' Associations-PFA). Avrupa'daki sporcu sendikaları faaliyetlerini daha çok üyelerine yönelik olarak gerçekleştirdiklerinden, bu ülkelerde sendikaların toplu iş sözleşmesi yapmalarına veya greve gitmelerine rastlanmamakta, sendikaların federasyonlar ve kulüplerle genellikle spor sektörü veya branşının sorunları ve çalışma koşullarına ilişkin genel/çerçeve nitelikli sözleşmeler yaptığı görülmektedir. Profesyonel sporcu sendikaları; işçi niteliği taşıyan sporcuların karşılıklı yardım ve dayanışmalarını sağlamak için kurulmuş işçi örgütleridir (Dabscheck, 1979: 225).

Profesyonel sporcu sendikaları ulusal ve uluslararası düzeyde örgütlenmektedir. Bu oluşumun en güçlü ve bilinen örneği Uluslararası Profesyonel Futbolcu Sendikaları Federasyonu (FIFPro)'dur. Türkiye'de bir sektör olarak

profesyonel sporda sendikalaşmanın son derece zayıftır. Aslında, Avrupa ve Amerika'da profesyonel sporcuların ciddi bir sendikalaşma içinde oldukları ve kurdukları sendikalarla önemli haklar elde ettikleri görülmektedir. Avrupa'nın en seçkin futbolcuları, Amerika'nın en tanınmış basketbolcuları sendika üyeliğinin ötesinde, üyesi oldukları sendikaların delegeliğini ve hatta yöneticiliğini yapmaktadır.

Sporun atipik çalışma şekli olarak görülmesi, profesyonel sporcuların İş Kanunu kapsamı dışında tutulması sendikal haklar bakımından bir engel teşkil etmemekte; sporcuların sendikaya üye olmalarında herhangi bir hukuki engel bulunmamaktadır (Furtun, 2013: 454). 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu işçi sayılanların işçi sendikası kurulabilmelerine veya üye olabilmelerine imkân tanıdığından, işçi niteliği taşıyan profesyonel sporcuların sendika kurucusu veya üyesi olmasında da herhangi bir hukuki engel yoktur. Türkiye'de bir profesyonel sporcu sendikasının toplu iş sözleşmesi yapmasına ilişkin herhangi bir engel bulunmamaktadır (Aynı görüş için bkz. Petek, 2006: 185; Baştürk, 2007: 36). Dolayısıyla, belirtilen nitelikteki bir profesyonel sporcu sendikası, 6356 sayılı Kanunda yer alan koşulları sağladığı takdirde toplu iş sözleşmesi yapabilecektir. Bu noktada vurgulayalım ki, 6356 sayılı Kanunda 6552 sayılı Kanunla yapılan değişiklik neticesinde işkolu barajının %1'e indirilmesi (m. 41/1) profesyonel sporcu sendikalarının toplu iş sözleşmesi yapma ihtimalini az da olsa güçlendirmiştir. 6356 Kanuna göre profesyonel spor faaliyeti grev ve lokavt yasaklarına tabi değildir. Dolayısıyla bu işkolunda profesyonel futbolcular/sporcular sendikası da greve gidebilir.

Türkiye'de profesyonel sporda sendikalaşma sadece futbolda söz konusudur. Bu konuda ilk örnek 31 Mayıs 1965 yılında kurulan Profesyonel Futbolcular Sendikası'dır. Bunun dışında ülkemizde Profesyonel Futbolcular Derneği olarak adlandırılan bir kuruluş bulunmakta; fakat dernek niteliğinde olduğundan bu kuruluş sendika olarak kabul edilmemektedir. Türkiye'de kurulmuş olan futbolcu sendikaları Spor Emekçileri Sendikası (Spor-Sen), Devrimci Spor Emekçileri Sendikası (Spor Emek-Sen), Turizm, Otel ve Spor Emekçileri Sendikası (Tüm Emek Sen) ve Futbol Çalışanları Sendikası (Futbol Sen)'dir. Bu sendikalardan günümüzde faal olarak bulunan tek sendika, Futbol Çalışanları Sendikası'dır.

Profesyonel spor alanında faaliyet gösteren sendika, bir yandan profesyonel spordaki kayıtdışı/yasadışı ve hukuka aykırı uygulamaları engelleyip fair-play'e imkân sağlayacak; öte yandan toplumun ilgisini çekebilecek sendika, endüstri ilişkilerine ve sendikalara bakışı değiştirerek profesyonel sporun demokratikleşmesini de sağlayan etkin bir aktör olacaktır (Aydın: 2014: 210-211).

Profesyonel Futbolda İşten Atılma/Sporu Bırakma/İş Sözleşmesinin Sona Ermesi

Profesyonel futbolcu sözleşmesi değişik şekillerde sona erebilmektedir. Esas olan, sözleşmeye saygı çerçevesinde sözleşmenin taraflarca devamının sağlanmasıdır. Ancak bazı durumlarda futbolcular, bazen de kulüpler sözleşmenin süresinden

önce sona ermesine yol açabilmektedir. FIFA Oyuncuların Transfer ve Statüsü Talimatı'nın "Sözleşmeye Saygı" başlıklı 13. maddesinde, profesyonel futbolcu ile kulüp arasındaki sözleşme sadece sürenin sona ermesi ya da karşılıklı anlaşma ile son bulmaktadır (Aksoy, 2010: 65; Aydın, 2007: 24). Ayrıca Taraflar her zaman haklı sebeplerle sözleşmeyi fesih hakkına da sahiptir.

Amaç

Çalışmada, profesyonel futbol sektöründe futbolcuların çalışma koşulları, bu koşullara bakış açıları, kulüplerle ilişkilerinde olası bir örgütlenmenin yeri ile öneminin ortaya konulması, çalışma koşullarının iyileştirilmesinde olası nitelikteki örgütlerin alabileceği rolün belirlenmesi ve sonuç olarak da profesyonel futbolcuların örgütlenme eğilimlerinin ortaya konulmasını amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışmada, Türkiye'deki profesyonel futbolcuların örgütlenmeye bakışları ve konuya ilişkin güncel gelişmeler ele alınmış ve geleceğe dönük çıkarımları içeren bir sonuç bölümüne yer verilmiştir.

Kulüplerinden ücret almaksızın spor yapan amatör sporcular bu araştırmanın kapsamı dışında tutulmuş; çalışmada kulüplerinden ücret almak suretiyle futbolu profesyonel meslek olarak yapan kişiler ele alınmıştır.

Çalışma, "profesyonel futbolcuların çalışma koşullarının üst düzey olduğu, ekonomik ve sosyal durumlarından memnun oldukları, mesleklerinden memnun oldukları, örgütlenmeye sıcak bakmadıkları ve gelecek kaygısı taşımadıkları" varsayımları çevresinde şekillendirilmiştir. ⁸ Gerçekten de, özellikle yıldız futbolcuların taşıdığı simgesel nitelik ve bireysel başarıya odaklılık, bu kesimin sendikaya ihtiyacı olmadığı algısını ortaya çıkartmaktadır.

Yöntem

Türkiye'deki profesyonel futbolcuların çalışma koşulları ve örgütlenme konusundaki düşüncelerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır⁹. Çalışma koşulları ve örgütlenme konusundaki düşüncelerin belirlenmesine ilişkin olarak, profesyonel futbolcuların görüşleri kendi koşulları içerisinde ve var olduğu şekliyle betimlenmeye çalışılmıştır.

---

⁸ Toplumda profesyonel futbolcuların çalışma koşullarının üst düzey olduğu, ekonomik ve sosyal durumlarından memnun oldukları, mesleklerinden memnun oldukları, örgütlenmeye sıcak bakmadıkları ve gelecek kaygısı taşımadıkları yönünde oluşmuş genel bir algı bulunmaktadır.

⁹ Betimleyici bir araştırma yöntemi olan "Tarama Yöntemi" bir konuya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği bir araştırma yöntemidir. Tarama yönteminin amacı nesnelere, toplumların, kurumların, olayların doğasını ve özelliklerini tanımlamaktır.

Bu çalışmanın evrenini 2015-2016 futbol sezonunda, Türkiye Futbol Federasyonu'na bağlı Süper Toto Süper Lig (18), PTT 1. Lig (18), Süper Toto 2. Lig (19) ve Süper Toto 3. Liglerinde (18) mücadele eden 73 spor kulübü ve bu kulüpler ile profesyonel sözleşme yapan futbolculardan oluşmaktadır. Çalışma evreninin büyüklüğü, evreni oluşturan spor kulüplerinin coğrafi olarak Türkiye genelinde dağınık olarak bulunması ve verilerin toplanma güçlüğü nedeniyle araştırmada örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırma amaçlarına bağlı olarak evreni oluşturan 73 spor kulübünün yüzde 30'u basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Belirlenen spor kulüpleri ve bu kulüplerde yer alan futbolcular ile yüz yüze, elektronik posta ve telefon görüşmesi aracılığı ile ölçme aracı (anket) uygulanmıştır. *Elde edilen 423 anket incelenmiş ve doğru/eksiksiz doldurulduğu tespit edilen 388 anket araştırma kapsamında değerlendirilmiştir.*

Araştırmada, profesyonel futbolcuların çalışma koşulları ve örgütlenme eğilimlerine ilişkin ulusal-uluslararası alanyazın araştırmacılarca taranmış ve farklı liglerde oynayan 5 profesyonel futbolcu ile derinlemesine görüşme yöntemi kullanılarak uygulamaya yönelik bilgiler toplanmıştır. Literatür taraması ve görüşmeler neticesinde oluşturulan anket formuna ilişkin uzman görüşü de alınarak veri toplama aracına son hali verilmiş; *ayrıca anket İngilizce, Almanca, Portekizce dillerine yeminli tercümanlık büroları aracılığı ile çevrilmiştir.*

Anket yoluyla elde edilen veriler SPSS 20.0 paket programı ile bilgisayar ortamına aktarılmış ve analiz edilmiştir. Verilerin analizinde ilk olarak katılımcıların demografik özellikleri ve kişisel bilgilerine yönelik frekans ve yüzde analizleri yapılmış; daha sonra çalışma koşulları ve örgütlenme konusundaki düşüncelere yönelik yaş ve uyruk değişkenlerine bağlı olarak ki-kare analizleri yapılmıştır. İstatistiksel çözümlerlerin gerçekleştirilmesinde anlamlılık düzeyi 0,5 olarak benimsenmiştir.

Bulgular

Çalışma kapsamında elde edilen bulgular tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımları

Yaş Aralıkları	n (Sayı)	f (frekans)
16-20 yaş arası	115	%29,6
21-25 yaş arası	172	%44,3
26-30 yaş arası	75	%19,3
31 ve üzeri	26	%6,7
TOPLAM	388	%100

Tablo 1'de görüldüğü gibi çalışmaya yoğunluğu 16-25 yaş arası olmak üzere toplam 388 futbolcu katılmıştır. Genel anlamda bakıldığında futbolcuların genç kategorisine giren kişiler olduğu görülmektedir. Genel anlamda spor ve çalışmamız özelinde de futbol genç yaşta yapılabilen bir faaliyettir.

Tablo 2. Katılımcıların Uyruklarına Göre Dağılımları

Uyruk	n (Sayı)	f (frekans)
Türk	346	%89,2
Yabancı	42	%10,8
TOPLAM	388	%100

Tablo 2'de görüldüğü gibi çalışmaya katılanların yüzde 89,2'si Türkiye Cumhuriyeti uyrukludur. Yabancı uyruklu futbolcular sayıca daha azdır.

Tablo 3. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Eğitim Durumu	n (Sayı)	f (frekans)
İlkokul	3	%0,8
Ortaokul	26	%6,7
Lise	294	%75,8
Ön lisans	25	%6,4
Lisans	36	%9,3
Lisansüstü	4	%1
TOPLAM	388	%100

Tablo 3'te görüldüğü gibi çalışmaya katılan futbolcuların büyük çoğunluğu (yüzde 75,8'i) lise mezunudur. Lisans ve üzeri eğitim yapan futbolcu sayısı fazla değildir.

Tablo 4. Katılımcıların Türkiye Dışında Bir Ülkede Profesyonel Futbol Oynama Durumları

Türkiye dışında profesyonel futbol oynadınız mı?	n (Sayı)	f (frekans)
Evet	23	%5,9
Hayır	366	%94,1
TOPLAM	388	%100

Tablo 4'te görüldüğü gibi çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 5,9'u Türkiye dışında bir ülkede profesyonel olarak futbol oynarken yüzde 94,1'i sadece Türkiye'de profesyonel olarak futbol oynamıştır.

Tablo 5. Katılımcıların Türk Futboluna Yönelik İfadelere Verdikleri Yanıtların Dağılımları

<i>Türk futbolunda kulüpler doğru yönetilmiyor</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	255	%65,7
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	74	%19,1
Katılmıyorum	59	%15,2
TOPLAM	388	%100
<i>Türk futbolunda ücretler zamanında ödenmiyor</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	216	%55,7
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	103	%26,5
Katılmıyorum	69	%17,8
TOPLAM	388	%100
<i>Türk futbolunda kulüp içi disiplin uygulamaları adaletli değil</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	182	%46,9
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	134	%34,5
Katılmıyorum	72	%18,6
TOPLAM	388	%100
<i>Menajerlik sistemi futbolcu aleyhine işliyor</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	184	%47,4
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	146	%37,6
Katılmıyorum	58	%14,9
TOPLAM	388	%100
<i>Türk futbolunda yabancı futbolculara yerlilerden daha fazla imtiyaz tanınıyor</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	286	%73,7
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	65	%16,8
Katılmıyorum	37	%9,5
TOPLAM	388	%100
<i>Türk futbolunda taraftarlar futbolculara saygı göstermiyor</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	188	%48,5
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	130	%33,5
Katılmıyorum	70	%18
TOPLAM	388	%100
<i>Türk futbolunda futbolculara sunulan çalışma ortamı yetersiz</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	211	%54,4
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	105	%27,1
Katılmıyorum	72	%18,6
TOPLAM	388	%100

<i>Türk futbolunda kamp süreleri uzun ve sıkıcıdır</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	165	%42,5
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	129	%33,2
Katılmıyorum	94	%24,2
TOPLAM	388	%100
<i>Türk futbolunda antrenörler futbolculara adaletli davranır</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	116	%29,9
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	177	%45,6
Katılmıyorum	95	%24,5
TOPLAM	388	%100
<i>Türk futbolunda kulüp yönetimleri futbolculara adaletli davranır</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	104	%26,8
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	178	%45,9
Katılmıyorum	106	%27,3
TOPLAM	388	%100
<i>Türk futbolunda ulusal ve yerel medyada taraflı yayın yapılmaktadır</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	160	%41,2
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	174	%44,8
Katılmıyorum	54	%13,9
TOPLAM	388	%100
<i>Türk futbolunda kulüpler iş sağlığı ve güvenliğine önem verir</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	172	%44,3
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	127	%32,7
Katılmıyorum	89	%22,9
TOPLAM	388	%100

Tablo 5.'te görüldüğü üzere;

- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 65,7'si “Türk futbolunda kulüplerin doğru yönetilmediği” ifadesine katılmaktayken, yüzde 15,2'si aksi görüştedir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yarısından fazlası (yüzde 55,7'si) “Türk futbolunda ücretlerin zamanında ödenmediği” düşüncesindedir. Amaç kısmında belirtilen profesyonel futbolcuların ücretlerle ilgili sorun yaşamadıklarına ilişkin varsayımın araştırma bulgularınca desteklenmediği söylenebilir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 46,9'u “Türk futbolunda kulüp içi disiplin uygulamalarının adaletli olmadığını” ifade ederken, yüzde 18,6'sı bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir.

- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 47,4'ü “Türk futbolunda menajerlik sistemi futbolcu aleyhine işliyor” ifadesine katılırken, yüzde 14,9'u bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 73,7'si “Türk futbolunda yabancı futbolculara yerli futbolculardan daha fazla imtiyaz tanındığını” düşünürken, yüzde 9,5'i bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 54,4'ü “Türk futbolunda futbolculara sunulan çalışma ortamının yetersiz olduğu” ifadesine katılırken, yüzde 18,6'sı bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 42,5'i “Türk futbolunda kamp sürelerinin uzun ve sıkıcı olduğu” ifadesine katılırken, yüzde 24,2'si bu görüşe katılmadıklarını, yüzde 33,2'si ise ne katıldıklarını ne de katılmadıklarını belirtmişlerdir.
- Çalışmaya katılan futbolculardan; “Türk futbolunda antrenörler futbolculara adaletli davranır” ifadesine katılanlar (yüzde 29,9'u) ve katılmayanların (yüzde 24,5'i) oranları benzerlik göstermektedir. Katılımcıların yüzde 45,6'sı da ilgili ifadeye ne katılıyorum ne katılmıyorum yanıtını vermiştir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 26,8'i “Türk futbolunda kulüp yönetimleri futbolculara adaletli davranır” ifadesine katılırken, yüzde 27,3'ü bu görüşe katılmadıklarını, yüzde 45,9'u ise ne katıldıklarını ne de katılmadıklarını belirtmişlerdir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 41,2'si “Türk ulusal ve yerel medyasında taraflı yayın yapılmaktadır” ifadesine katılırken, yüzde 13,9 bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde %44,3'ü “Türk futbolunda kulüpler iş sağlığı ve güvenliğine önem verir” ifadesine katılırken, yüzde 22,9 bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 6. Katılımcıların Bir Futbolcu Olarak Türk Futbolunda Yaşanabilecek Durumlara Yönelik İfadelere Verdikleri Yanıtların Dağılımları

<i>Bir futbolcu olarak diğer takım oyuncularına yönelik adaletsiz davranışlar beni etkiler</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	207	%53,4
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	104	%26,8
Katılmıyorum	77	%19,8
TOPLAM	388	%100
<i>Bir futbolcu olarak ulusal ve yerel medyada hakkımda yapılan yayınlar beni etkilemez</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	153	%39,4
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	136	%35,1
Katılmıyorum	99	%25,5
TOPLAM	388	%100
<i>Bir futbolcu olarak sözleşmem feshedilse bile ücretimi alabilirim</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	87	%22,4
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	131	%33,8
Katılmıyorum	170	%43,8
TOPLAM	388	%100
<i>Bir futbolcu olarak sosyal sigorta dışında özel sigortam var</i>	n (Sayı)	f (frekans)
Katılıyorum	99	%25,5
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	73	%18,8
Katılmıyorum	216	%55,7
TOPLAM	388	%100

Tablo 6.'da görüldüğü üzere;

- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 53,4'ü diğer takım oyuncularına yönelik adaletsiz davranışların kendisini etkileyeceğini, yüzde %19,8'i ise etkilemeyeceği görüşündedir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 43,8'i sözleşmesi feshedilirse ücretini alamayacağını düşünmektedir. Sözleşmesi feshedildiği takdirde ücretini alabileceğini düşünenlerin oranı ise yalnızca yüzde 22,4'tür.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 55,7'sinin sosyal sigorta dışında özel bir sigortası olmadığı görülmektedir. Özel sigortası olanların oranı ise yüzde 18,8'dir.

Tablo 7. Katılımcıların Çalışma Ortamlarının Yeterliklerine Yönelik İfadelere Verdikleri Yanıtların Dağılımları

Antrenman Sahası	n (Sayı)	f (frekans)
Yeterli	139	%35,8
Yetersiz	249	%64,2
TOPLAM	388	%100
Uygulama Sahası	n (Sayı)	f (frekans)
Yeterli	141	%36,3
Yetersiz	247	%63,7
TOPLAM	388	%100
Rehabilitasyon Sahası	n (Sayı)	f (frekans)
Yeterli	101	%26
Yetersiz	287	%74
TOPLAM	388	%100
Sosyal Tesis	n (Sayı)	f (frekans)
Yeterli	218	%56,2
Yetersiz	170	%43,8
TOPLAM	388	%100
Soyunma Odaları	n (Sayı)	f (frekans)
Yeterli	234	%60,3
Yetersiz	154	%39,7
TOPLAM	388	%100
Sosyal Hizmetler	n (Sayı)	f (frekans)
Yeterli	163	%42
Yetersiz	225	%58
TOPLAM	388	%100
Malzeme ve Ekipman	n (Sayı)	f (frekans)
Yeterli	253	%65,2
Yetersiz	135	%34,8
TOPLAM	388	%100
Personel	n (Sayı)	f (frekans)
Yeterli	282	%72,7
Yetersiz	106	%27,3
TOPLAM	388	%100
İş Sağlığı ve Güvenliği	n (Sayı)	f (frekans)
Yeterli	226	%58,2
Yetersiz	162	%41,8
TOPLAM	388	%100

Tablo 7.'de görüldüğü üzere;

- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 64,2'si çalışma ortamları kapsamında antrenman sahalarının yetersiz olduğu görüşündedir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 63,7'si çalışma ortamları kapsamında uygulama sahalarının yetersiz olduğu görüşündedir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 74'ü çalışma ortamları kapsamında rehabilitasyon sahalarının yetersiz olduğu görüşündedir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 56,2'si çalışma ortamları kapsamında sosyal tesislerin yeterli olduğunu, yüzde 43,8 yetersiz olduğu görüşünü savunmaktadır.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 60,3'ü çalışma ortamları kapsamında soyunma odalarının yeterli olduğu görüşündedir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 58'i çalışma ortamları kapsamında kendilerine sunulan sosyal hizmetlerin yetersiz olduğu görüşündedir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 65,2'si çalışma ortamları kapsamında kendilerine sunulan malzeme ve ekipmanın yeterli olduğu görüşündedir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 72,4'ü çalışma ortamlarında görev alan personelin yeterli olduğu görüşündedir.
- Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 58,2'si çalışma ortamları kapsamında kulüplerin iş sağlığı ve güvenliği konusunda aldıkları tedbirlerin yeterli olduğu görüşündedir.

Tablo 8. Katılımcıların Aktif Spor Yaşantıları Sonrası İçin Planlarına Yönelik Verdikleri Yanıtların Dağılımları

Aktif spor yaşamı sonrası planınız	n (Sayı)	f (frekans)
Futbol ile ilgili bir alanda çalışmayı düşünüyorum	221	%57
Futbol dışında farklı bir işte çalışmayı planlıyorum	127	%32,7
Çalışmayı düşünmüyorum	40	%10,3
TOPLAM	388	%100

Tablo 8'de görüldüğü üzere; çalışmaya katılan profesyonel futbolcuların yüzde 57'si aktif sporcu yaşantıları sonrası futbol ile ilgili bir alanda çalışmayı düşünmekte, yüzde 32,7'si futbol dışında farklı bir işte çalışmayı planlamakta, yüzde 10,3'ü ise çalışmayı düşünmemektedir.

Tablo 9. Katılımcıların Geleceğe Yönelik Mesleki Kaygı Taşıma Durumlarına Yönelik Verdikleri Yanıtların Dağılımları

Geleceğe yönelik mesleki bir kaygı taşıyor musunuz?	n (Sayı)	f (frekans)
Evet	111	%28,6
Hayır	277	%71,4
TOPLAM	388	%100

Tablo 9'da görüldüğü üzere; çalışmaya katılan profesyonel futbolcuların yüzde 71,4'ü geleceğe yönelik mesleki kaygı taşımadıklarını belirtmişlerdir. Amaç kısmında belirtilen profesyonel futbolcuların gelecek kaygısı taşımadıklarına ilişkin varsayım araştırma bulgularınca desteklenmektedir.

Tablo 10. Katılımcıların Futbolcuların Üye Olacakları Bir Sendikanın Kurulmasına Yönelik Verdikleri Yanıtların Dağılımları

Üye olunacak sendikanın kurulmasına yönelik düşünce	n (Sayı)	f (frekans)
Olumlu	249	%64,2
Olumsuz	22	%5,7
Fikrim yok	117	%30,2
TOPLAM	388	%100

Tablo 10'da görüldüğü üzere; çalışmaya katılan profesyonel futbolcuların yüzde 64,2'si üye olacakları bir sendikanın kurulmasına olumlu bakmaktadır. Yüzde 30,2'lik bir kesim bu konuda fikrinin olmadığını belirtirken yalnızca yüzde 5,7'lik bir kesim üye olacakları bir sendikanın kurulmasına olumsuz bakmaktadır. Amaç kısmında belirtilen profesyonel futbolcuların örgütlenme konusuna sıcak baktıklarına ilişkin varsayımın araştırma bulgularınca desteklendiği görülmektedir.

Tablo 11. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Türk Futboluna Yönelik İfadelere Verdikleri Yanıtların Dağılımı ve Ki-Kare (X^2) Analizi

Yaş		<i>Türk Futbolunda kulüpler doğru yönetilmiyor</i>			X^2	sd	p			
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum						
16- 20 arası	n	69	28	18	3,609	6	,729			
	%	60	24,3	15,7						
21-25 arası	n	119	28	25						
	%	69,2	16,3	14,5						
26-30 arası	n	49	14	12						
	%	65,3	18,7	16,0						
31 ve üstü	n	18	4	4						
	%	69,2	15,4	15,4						
Yaş		<i>Türk futbolunda ücretler zamanında ödenmiyor</i>						X^2	sd	p
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum						
16- 20 arası	n	47	47	21				20,042	6	,003*
	%	40,9	40,9	18,3						
21-25 arası	n	108	35	29						
	%	62,8	20,3	16,9						
26-30 arası	n	45	17	13						
	%	60,0	22,7	17,3						
31 ve üstü	n	16	4	6						
	%	61,5	15,4	23,1						
Yaş		<i>Türk futbolunda kulüp içi disiplin uygulamaları adaletli değil</i>			X^2	sd	p			
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum						
16- 20 arası	n	41	48	26	15,911	6	,014*			
	%	35,7	41,7	22,6						
21-25 arası	n	85	62	25						
	%	49,4	36,0	14,5						
26-30 arası	n	38	21	16						
	%	50,7	28	21,3						
31 ve üstü	n	18	3	5						
	%	69,2	11,5	19,2						

Yaş		<i>Türk futbolunda menajerlik sistemi futbolcu aleyhine işliyor</i>			X ²	sd	p			
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum						
16- 20 arası	n	43	58	14	14,629	6	,023*			
	%	37,4	50,4	12,2						
21-25 arası	n	88	59	25						
	%	51,2	34,3	14,5						
26-30 arası	n	41	22	12						
	%	54,7	29,3	16,0						
31 ve üstü	n	12	7	7						
	%	46,2	26,9	26,9						
Yaş		<i>Türk futbolunda yabancılara yerlilerden daha fazla imtiyaz tanınıyor</i>						X ²	sd	p
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum						
16- 20 arası	n	74	30	11				15,27	6	,020*
	%	64,3	26,1	9,6						
21-25 arası	n	138	20	14						
	%	80,2	11,6	8,1						
26-30 arası	n	54	10	11						
	%	72,0	13,3	14,7						
31 ve üstü	n	20	5	1						
	%	76,9	19,2	3,8						
Yaş		<i>Türk futbolunda taraftarlar futbolculara saygı göstermiyor</i>			X ²	sd	p			
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum						
16- 20 arası	n	52	44	19	5,937	6	,430			
	%	45,2	38,3	16,5						
21-25 arası	n	87	58	27						
	%	50,6	33,7	15,7						
26-30 arası	n	38	21	16						
	%	50,7	28	21,3						
31 ve üstü	n	11	7	8						
	%	42,3	26,9	30,8						

Yaş		<i>Türk futbolunda futbolculara sunulan çalışma ortamı yetersizdir</i>			X ²	sd	p			
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum						
16- 20 arası	n	62	36	17	14,097	6	,029*			
	%	53,9	31,3	14,8						
21-25 arası	n	96	49	27						
	%	55,8	28,5	15,7						
26-30 arası	n	44	13	18						
	%	58,7	17,3	24,0						
31 ve üstü	n	9	7	10						
	%	34,6	26,9	38,5						
Yaş		<i>Türk futbolunda kamp süreleri uzun ve sıkıcıdır</i>						X ²	sd	p
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum						
16- 20 arası	n	39	49	27	9,032	6	,172			
	%	33,9	42,6	23,5						
21-25 arası	n	78	51	43						
	%	45,3	29,7	25,0						
26-30 arası	n	35	24	16						
	%	46,7	32	21,3						
31 ve üstü	n	13	5	8						
	%	50,0	19,2	30,8						
Yaş		<i>Türk futbolunda antrenörler futbolculara adaletli davranır</i>						X ²	sd	p
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum						
16- 20 arası	n	37	64	14	21,796	6	,001*			
	%	32,2	55,7	12,2						
21-25 arası	n	58	70	44						
	%	33,7	40,7	25,6						
26-30 arası	n	15	34	26						
	%	20,0	45,3	34,7						
31 ve üstü	n	6	9	11						
	%	23,1	34,6	42,3						

Yaş		<i>Türk futbolunda kulüp yönetimleri futbolculara adaletili davranır</i>			X ²	sd	p			
		Katılıyorrum	Ne Katılıyorrum Ne Katılmıyorrum	Katılmıyorrum						
16- 20 arası	n	36	61	18	16,608	6	,011*			
	%	31,3	53,0	15,7						
21-25 arası	n	50	72	50						
	%	29,1	41,9	29,1						
26-30 arası	n	13	35	27						
	%	17,3	46,7	36,0						
31 ve üstü	n	5	10	11						
	%	19,2	38,5	42,3						
Yaş		<i>Türk futbolunda ulusal ve yerel medyada taraflı yayın yapılmaktadır</i>						X ²	sd	p
		Katılıyorrum	Ne Katılıyorrum Ne Katılmıyorrum	Katılmıyorrum						
16- 20 arası	n	40	58	17				11,829	6	,066
	%	34,8	50,4	14,8						
21-25 arası	n	75	74	23						
	%	43,6	43,0	13,4						
26-30 arası	n	28	33	14						
	%	37,3	44,0	18,7						
31 ve üstü	n	17	9	0						
	%	65,4	34,6	0,0						
Yaş		<i>Türk futbolunda kulüpler iş sağlığı ve güvenliğine önem verir</i>			X ²	sd	p			
		Katılıyorrum	Ne Katılıyorrum Ne Katılmıyorrum	Katılmıyorrum						
16- 20 arası	n	55	44	16	18,360	6	,005*			
	%	47,8	38,3	13,9						
21-25 arası	n	82	51	39						
	%	47,7	29,7	22,7						
26-30 arası	n	22	28	25						
	%	29,	37,3	33,3						
31 ve üstü	n	13	4	9						
	%	50,0	15,4	34,6						

Tablo 11.'de görüldüğü üzere;

- “Türk futbolunda ücretler zamanında ödenmiyor” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($X^2=20.042$; $p=,003$). Buna göre; 21-25 yaş arası, 26-30 yaş arası, 31 ve üstü yaşında olan profesyonel futbolcular 16-20 yaş arasındaki futbolculara göre ücretlerin zamanında ödenmediği ifadesine daha fazla katılmaktadırlar.
- “Türk futbolunda kulüp içi disiplin uygulamaları adaletli değil” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($X^2=15.911$; $p=,014$). Buna göre; 31 ve üstü yaşında olan profesyonel futbolcular diğer futbolculara göre kulüp içi disiplin uygulamalarının adaletli olmadığı ifadesine daha fazla katılmaktadırlar.
- “Türk futbolunda menajerlik sistemi futbolcu aleyhine işliyor” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($X^2=14.629$; $p=,023$). Buna göre; 16-20 yaş arasındaki profesyonel futbolcuların diğer futbolculara göre hem menajerlik sisteminin futbolcu aleyhine işlediğine daha az katılmakta, hem de konu hakkında daha az görüş sahibidirler.
- “Türk futbolunda yabancılara yerlilerden daha fazla imtiyaz tanınıyor” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($X^2=15.027$; $p=,020$). Buna göre; 21-25 yaş arası, 26-30 yaş arası, 31 ve üstü yaşında olan profesyonel futbolcular 16-20 yaş arasındaki futbolculara göre Türk futbolunda yabancılara yerlilerden daha fazla imtiyaz tanınıyor ifadesine daha fazla katılmaktadırlar.
- “Türk futbolunda futbolculara sunulan çalışma ortamı yetersizdir” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($X^2=14.097$; $p=,029$). Buna göre; 31 ve üstü yaşta olan futbolcular 16-20 yaş arası, 21-25 yaş arası, 26-30 yaş arası olan profesyonel futbolculara göre futbolculara sunulan çalışma ortamı yetersizdir ifadesine daha az düzeyde katılmaktadırlar.
- “Türk futbolunda antrenörler futbolculara adaletli davranır” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($X^2=21.796$; $p=,001$).
- “Türk futbolunda kulüp yönetimleri futbolculara adaletli davranır” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($X^2=16.608$; $p=,011$). Buna göre her iki ifade de 16-20 yaş arası ve 21-25 yaş arası futbolcular, 26-30 ve 31 ve üstü yaştaki futbolculara göre Türk futbolunda antrenörler futbolculara adaletli davranır ve Türk futbolunda kulüp yönetimleri futbolculara adaletli davranır ifadelerine daha fazla katılmaktadır.
- “Türk futbolunda kulüpler iş sağlığı ve güvenliğine önem verir” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır

($X^2=18.360$; $p=,005$). Buna göre; futbolcular, 16-20 yaş arası, 21-25 yaş arası, 26-30 yaş arası ve 31 ve üstü yaşta olan futbolcular, Türk futbolunda kulüpler iş sağlığı ve güvenliğine önem verir ifadesine 26-30 yaş arası olan profesyonel futbolculara göre daha fazla düzeyde katılmaktadırlar.

Tablo 12. Katılımcıların Uyruk Değişkenine Göre Türk Futboluna Yönelik İfadelere Verdikleri Yanıtların Dağılımı ve Ki-Kare (X^2) Analizi

Uyruk		<i>Türk futbolunda taraftarlar futbolculara saygı göstermiyor</i>			X^2	sd	p
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum			
Türk	n	172	116	58	3,938	2	,140
	%	49,7	33,5	16,8			
Yabancı	n	16	14	12			
	%	38,1	33,3	28,6			
Uyruk		<i>Türk futbolunda futbolculara sunulan çalışma ortamı yetersizdir</i>			X^2	sd	p
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum			
Türk	n	194	97	55	14,987	2	,001*
	%	56,1	28,0	15,9			
Yabancı	n	17	8	17			
	%	40,5	19,0	40,5			
Uyruk		<i>Türk futbolunda kamp süreleri uzun ve sıkıcıdır</i>			X^2	sd	p
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum			
Türk	n	150	111	85	1,974	2	,373
	%	43,4	32,1	24,6			
Yabancı	n	15	18	9			
	%	35,7	42,9	21,4			
Uyruk		<i>Türk futbolunda antrenörler futbolculara adaletli davranır</i>			X^2	sd	p
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum			
Türk	n	99	157	90	4,849	2	,089
	%	28,6	45,4	26,0			
Yabancı	n	17	20	5			
	%	40,5	47,6	11,9			

Türkiye'de Profesyonel Sporcuların Çalışma Koşulları ve Örgütlenme Eğilimleri

Uyruk		<i>Türk futbolunda kulüp yönetimleri futbolculara adaletli davranır</i>			X ²	sd	p			
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum	Ne Katılmıyorum				Katılmıyorum		
Türk	<i>n</i>	88	161	97	3,138	2	,208			
	%	25,4	46,5	28,0						
Yabancı	<i>n</i>	16	17	9						
	%	38,1	40,5	21,4						
Uyruk		<i>Türk futbolunda ulusal ve yerel medyada taraflı yayın yapılmaktadır</i>						X ²	sd	p
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum	Ne Katılmıyorum						
Türk	<i>n</i>	148	151	47	3,121	2	,210			
	%	42,8	43,6	13,6						
Yabancı	<i>n</i>	12	23	7						
	%	28,6	54,8	16,7						
Uyruk		<i>Türk futbolunda kulüpler iş sağlığı ve güvenliğine önem verir</i>						X ²	sd	p
		Katılıyorum	Ne Katılıyorum	Ne Katılmıyorum						
Türk	<i>n</i>	156	109	81	2,199	2	,333			
	%	45,1	31,5	23,4						
Yabancı	<i>n</i>	16	18	8						
	%	38,1	42,9	19,0						

Tablo 12'de görüldüğü üzere;

- “Türk futbolunda kulüpler doğru yönetilmiyor” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($X^2=8,435$; $p=,015$). Buna göre; Türk futbolcular bu görüşe daha fazla katılmaktadırlar.
- “Türk futbolunda ücretler zamanında ödenmiyor” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($X^2=13,081$; $p=,001$). Buna göre; Türk futbolcular ücretlerin zamanında ödenmediğine daha fazla katılmaktadır. Ayrıca yabancı futbolcuların çoğunluk olan dilimi (%35,7) bu görüşe katılmamaktadır.
- “Türk futbolunda yabancılar yerlilerden daha fazla imtiyaz tanınıyor” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($X^2=25,451$; $p=,000$). Buna göre; Türk futbolcular yabancılara yerlilerden daha fazla imtiyaz tanınıyor ifadesine daha fazla katılmaktadır. Ayrıca yabancı futbolcuların çoğunluk olan dilimi (%42,9) da bu görüşe katılmaktadır.
- “Türk futbolunda futbolculara sunulan çalışma ortamı yetersizdir” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($X^2=14,987$; $p=,001$). Buna göre; Türk futbolcular Türk futbolunda futbolculara sunulan çalışma ortamı yetersizdir ifadesine daha fazla katılmaktadır. Ayrıca yabancı futbolcuların eşit dağılan iki dilimi (%40,5) bu görüşe aynı oranda katılmaktadır.

Tablo 13. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Sendikalaşmaya Yönelik Verdikleri Yanıtların Dağılımları Ki-Kare (X^2) Analizi

Yaş		<i>Futbolcuların üye olacağı bir sendikanın kurulması hakkında görüşünüz</i>			X^2	sd	p
		Olumlu	Olumsuz	Fikrim Yok			
16-20 arası	<i>n</i>	76	3	36	11,506	6	,074
	%	66,1	2,6	31,3			
21-25 arası	<i>n</i>	102	17	53			
	%	59,3	9,9	30,8			
26-30 arası	<i>n</i>	53	1	21			
	%	65,3	18,7	16,0			
31 ve üstü	<i>n</i>	18	1	7			
	%	69,2	3,8	26,9			

Tablo 13'te görüldüğü üzere; futbolcuların üye olacakları bir sendikanın kurulması hakkındaki görüşleri yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($X^2=11.506$; $p=,074$).

Tablo 14. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Mesleki Kaygı Taşımalarına Yönelik Verdikleri Yanıtların Dağılımları Ki-Kare (X^2) Analizi

Yaş		<i>Geleceğe yönelik mesleki bir kaygı taşıyor musunuz?</i>		X^2	sd	p
		Evet	Hayır			
16-20 arası	<i>n</i>	26	89	3,930	3	,269
	%	22,6	77,4			
21-25 arası	<i>n</i>	54	118			
	%	31,4	68,6			
26-30 arası	<i>n</i>	21	54			
	%	28	72			
31 ve üstü	<i>n</i>	10	16			
	%	38,5	61,5			

Tablo 14'te görüldüğü üzere; Futbolcuların geleceğe yönelik mesleki kaygı taşıma durumları yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($X^2=3,930$; $p=,269$).

Sonuç

Yapılan çalışmaya 388 futbolcu katılmıştır. Katılanların yüzde 89,2'si Türkiye Cumhuriyeti uyrukludur. Çalışmaya katılan futbolcuların büyük çoğunluğu (yüzde 75,8'si) lise mezunudur. Çalışmaya katılan futbolcuların yüzde 5,9'u Türkiye dışında bir ülkede profesyonel olarak futbol oynarken, yüzde 94,1'i sadece Türkiye'de profesyonel olarak futbol oynamıştır. Katılımcıların yüzde 89,2'sinin Türkiye Cumhuriyeti uyruklu olması ve yüzde 94,1'inin sadece Türkiye'de profesyonel düzeyde kariyere sahip olması Türk futbolcusunun genellikle iç pazarda (Türkiye pazarı) istihdam edildiğinin göstergesi olarak ele alınabilir.

Çalışmaya katılan futbolcuların Türk futboluna yönelik yanıtları genel olarak değerlendirildiğinde; futbolcuların yüzde 65,7'si "Türk futbolunda kulüplerin doğru yönetilmediği"¹⁰, yüzde 55,7'si "ücretlerin zamanında ödenmediği"¹¹ ve yüzde 54,4'ü "futbolculara sunulan çalışma ortamının yetersiz olduğu" ifadelerine güçlü

¹⁰ Türk futbolunda kulüpler doğru yönetilmiyor ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Buna göre; Türk futbolcular bu görüşe daha fazla katılmaktadırlar.

¹¹ Türk futbolunda ücretler zamanında ödenmiyor ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. 21-25 yaş arası, 26-30 yaş arası, 31 ve üstü yaşında olan profesyonel futbolcular, 16-20 yaş arasındaki futbolculara göre ücretlerin zamanında ödenmediği ifadesine daha fazla katılmaktadırlar.

bir şekilde katılmışlardır¹². Bu cevaplar Türk Futbolundaki genel yargılarla örtüşmektedir.

Futbolcu ücretlerinin zamanında ödenmemesi hem ekonomik hem idari/yönetimsel bir yanlışlık olarak ortaya çıkmaktadır. Tüm dünyada futbolcu ücretlerinin ödenmesine ilişkin benzer bulgular söz konusudur. FIFPro'nun 2016'da yayımlanan raporuna göre, futbolcuların yüzde 41'i ücretlerini zamanında alamamaktadır. Rapora göre Türkiye, futbolcuların sözleşmelere dayalı ücretlerinin ödenmesi noktasında en kötü yönetilen yedi ülke arasındadır (FIFPro, 2016).

Çalışmada görüşüne başvuru alan futbolcuların yüzde 46,9'u "Türk futbolunda kulüp içi disiplin uygulamalarının adaletli olmadığı"¹³, yüzde 48,5'i "Türk futbolunda taraftarların futbolculara saygı göstermediği" ifadelerine katılmaktadır. TFF'nin çıkardığı PFSTT madde 24/1-c'ye göre, "Kulüpler sezonun başlamasından en geç bir hafta önce, bir sonraki sezon uygulayacakları iç yönetmeliklerini ve/veya disiplin talimatlarını TFF'ye göndermek zorundadırlar". Kulüpler TFF'ye tescil ettirdikleri ve uygulayacakları iç yönetmeliklerini PFSTT madde 13 ve/veya disiplin talimatlarını imza karşılığında futbolcuya teslim veya noter aracılığı ile tebliğ etmek zorundadırlar. Gerek Uyuşmazlık Çözüm Kurulu (UÇK) ve gerekse TFF Tahkim Kurulu bu hükmü titizlikle uygulamakta, hükme en küçük bir aykırılık kulübün uyguladığı cezanın geçersizliği sonucuna yol açmaktadır. Buna rağmen, futbolcuların disiplin uygulamalarının adaletsiz olduğunu düşünmeleri uygulamada sorunlar bulunduğu şeklinde yorumlanabilir. Kanımızca, örgütlü profesyonel futbol böylesi bir durumun yaşanmasını engelleyecek gücü sağlayabilir; en azından olası adaletsizlikler öncesinde uyarılarda, sonrasında ise futbolcunun sesi olarak açıklamalarda bulunabilir. Taraftarların futbolculara saygı duymadığı görüşü ise kanımızca futbolun marka değerine ve futbolcuların sübjektif durumlarına ilişkindir.

"Kamp sürelerinin uzunluğu", "antrenörlerin futbolculara adaletli davranmadığı", "kamp sürelerinin uzun ve sıkıcı olduğu" ifadelerine katılımcıların önemli bir bölümü "ne katılıyorum ne katılmıyorum" yanıtını vermiştir. Şüphesiz kamp sürelerinin uzun ya da kısa olması teknik bir konudur. Aynı şekilde kamp sürelerinin sıkıcılığı tamamen sübjektif değerlendirmelere dayanmaktadır. Bunlara karşılık teknik adamların adaletsizliği futbolcuyu, diğer futbolcuları ve kulübü ilgilendiren önemli bir sorunu ifade etmektedir. Münferit uygulamalar bir yana,

¹² Türk futbolunda futbolculara sunulan çalışma ortamı yetersizdir ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Buna göre; 31 ve üstü yaşta olan futbolcular, 16-20 yaş arası, 21-25 yaş arası, 26-30 yaş arası olan profesyonel futbolculara göre futbolculara sunulan çalışma ortamı yetersizdir ifadesine daha az düzeyde katılmaktadırlar.

¹³ Türk futbolunda kulüp içi disiplin uygulamaları adaletli değil ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Buna göre; 31 ve üstü yaşında olan profesyonel futbolcular, diğer futbolculara göre kulüp içi disiplin uygulamalarının adaletli olmadığı ifadesine daha fazla katılmaktadırlar.

yaygın ve süreklilik arz eden adaletsiz teknik adam uygulamaları ise profesyonel futbolcuların örgütlendiği bir kuruluş, örneğin sendika tarafından yakından izlenebilir ve bu duruma son verilmesi sağlanabilir. Kanımızca bu sorunun çözümünde de futbolcuların örgütlenmiş olması yararlı sonuçlara yol açabilecektir.

Gerek ülkemizde ve gerekse dünyada, yaygın medyanın yıldız futbolcuları ve taraftarı daha fazla olan popüler kulüpleri haber yaptığı bilinen bir gerçektir. Aynı durum futbolun ön plana çıkarılması ve diğer sporların geri plana itilmesinde de yaşanmaktadır. Çalışmada Türk Futbolunun önde gelen kulüplerine çok sınırlı oranda yer verilmiş olup, çoğunluk diğer kulüp futbolcularına ilişkindir. Medyanın geleneksel biçimde, popüler olanı haberleştirme ve yıldızları takip etme alışkanlığı araştırmamızda da karşılığını bulmaktadır. Bu kapsamda, popüler ve yıldız olanlara daha fazla yer veren medya diğer futbolculara çok sınırlı bir yer ayırmakta; bu durum da medyanın taraflı olduğu kanaatine yol açmaktadır.

Çalışmada “kulüpler iş sağlığı ve güvenliğine önem verir” ifadesine katılım düzeyi ise yüzde 44,3 olmuştur. Yukarıda da değinildiği gibi, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu tüm spor/futbol kulüplerini ve buralarda çalışan sporcu/futbolcuları kapsamına almıştır. Kanun, iş sağlığı ve güvenliği yapılanmasını ciddi biçimde değiştirmiş, etkili bir kontrol mekanizması getirirken, emredici hükümlere aykırılığı da oldukça ağır cezai yaptırımlara bağlamıştır. Bu anlamda 6331 sayılı Kanunun getirdiği sistemin profesyonel futbolda da karşılığını bulduğunu ve bunun son derece olumlu bir gelişme olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmaya katılan futbolcuların Türk futbolunda yaşanabilecek bazı durumlara yönelik ifadelerine verdikleri yanıtlar genel olarak incelendiğinde; futbolcuların yüzde 53,4'ünün “diğer takım oyuncularına yönelik adaletsiz davranışlardan etkilendiğini” ifade ettiği görülmektedir. “Ulusal ve yerel medyada hakkımda yapılan yayınlar beni etkilemez” ifadesine katılım düzeyi yüzde 39,4 oranında etkilenmeme, yüzde %25,5 oranında etkilenme biçiminde ortaya çıkmıştır. Bu soruda futbolcuların yüzde 35,1'i de “ne katılıyorum ne katılmıyorum” seçeneğini tercih etmiştir. Profesyonel futbolcuların bu yanıt ve yaklaşımları önemli bir olguyu ifade etmektedir. Bir futbolcunun başka bir takımda yer alan futbolcuya yönelik adaletsizliklerden etkilenmesi (yüzde 53,4'ü) futbolcular bakımından mesleki bilincin göstergesidir ve kanımızca son derece önemlidir. Bu oran kararsızlar da dağıtıldığında daha yukarı çıkmakta ve olası bir sendikal örgütlenmede anlamlı olarak görülmektedir. Zira mesleki bilincin yüksekliği sendika ve benzeri oluşumlarda önemli bir katılım ve başarı göstergesidir. Bu sayede dayanışma ve işbirliğinin kolaylaşacağı söylenebilir.

Çalışmaya katılan futbolcuların önemli bir kısmının (yüzde 43,8) sözleşmelerinin feshedilmesi halinde ücretini alamayacağını düşünüyor olması son derece ilgi çekicidir. Kararsızlar katıldığında oran yüzde 50'yi aşmaktadır. Oysa, Türkiye Futbol Federasyonu bu konuda son derece titizdir. Taraflarca imzalanan profesyonel futbolcu sözleşmesinin bir nüshası Türkiye Futbol Federasyonu'na

teslim edilmektedir. Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı madde 28/1'e göre, "Kulüp futbolcunun ücretlerini ödemekte temerrüde düşüğü takdirde, futbolcu sözleşmesini feshetmek arzusunda ise, kulübüne ve bilgi için TFF'ye noterden keşide edeceği bir ibtarname ile ücretinin 30 gün içerisinde ödenmesini bildirmek zorundadır. Kulüp, söz konusu meble rağmen ücretini ödemediği takdirde, futbolcu mehilin sona ermesinden itibaren ancak 7 gün içinde sözleşmesini feshedebilir.". Öte yandan sözleşme ve eklerine (protokol vb.) dayalı olarak ödenmeyen ücretleri için Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'na başvuran futbolcular yasal faiz de eklenmiş ücretlerini elde edebilmektedirler. Bu koruyucu düzenlemelere ve Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun futbolcu lehine yorumu önemseyen yaklaşımına rağmen sözleşmesi feshedilen futbolcuların ücretlerini alamayacaklarını düşünüyor olmalarının bilgisizlikten/bilgilendirilmemekten kaynaklandığı düşünülebilir. Böylesi bir bilgilendirmeyi ise profesyonel futbolcuların üyesi olduğu bir sendikanın gerçekleştirebileceğini ileri sürmek mümkündür. FIFPro raporuna göre, tüm dünyada yazılı bir kontrata sahip olmadan profesyonel düzeyde kariyerini sürdürenlerin oranı yüzde 7 iken, bu oran Avrupa'da yüzde 3 olarak ifade edilmiştir. Ayrıca futbolcuların yüzde 15,7'sinin yapmış oldukları kontratın bir kopyasını edinmedikleri belirtilmiştir. Bu ve benzeri durumların futbolcuların sözleşmelerinde yer alan madde ve hükümlerin manipüle ve suiistimal edilmeye imkân tanıdığı yorumu yapılabilmektedir.

Çalışmada dikkat çekici bir husus da profesyonel futbolcuların önemli bir kesiminin (yüzde 55,7'si) sosyal sigorta dışında özel sigortaya sahip olmamasıdır. Bu, gerçekten beklenmedik bir sonuçtur. Zira ülkemizde özel sigorta/bireysel emeklilik sistemi oldukça gelişmiştir ve topluma çok çeşitli ve uygun alternatifler sunmaktadır. Futbol gibi devam ve sürekliliğin risk taşıdığı bir alanda, olanca riske ve görece kısa çalışma yaşamına rağmen futbolcuların sosyal sigorta dışında özel sigortaya yönelmemeleri şaşırtıcı bulunmuştur. Ayrıca eklemek gerekir ki, yargıya yansıyan çok sayıda karardan¹⁴ ve SGK tarafından yapılan çok sayıda uyarıdan anlaşıldığı kadarıyla spor kulüpleri işveren niteliklerinden doğan sosyal sigorta yükümlülüklerini dahi yerine getirmemektedirler. Bu ikisi birlikte değerlendirildiğinde, profesyonel futbolcuların geleceğe ilişkin kaygılarının bulunması beklenir. Durum böyle olmakla beraber, araştırmaya katılan futbolcuların yüzde 71'inin geleceğe yönelik kaygı taşımadıkları görülmüştür. Bunu araştırmaya katılan futbolcuların gençliğiyle ve aktif dönemde elde ettikleri yüksek kazançla açıklamak kanımızca mümkündür. Belirtmek gerekir ki, yabancı ülkelerde profesyonel futbolcuların sendika üyeliklerinde en önemli sebeplerden biri gelecek kaygısıdır ve sendikalar bu gerekçeden hareketle ciddi ve yüksek katılım oranına sahip emeklilik planları geliştirmişlerdir (Aydın, 2007: 80).

Çalışmaya katılan profesyonel futbolcuların yüzde 57'si aktif sporcu yaşantıları sonrası futbol ile ilgili bir alanda çalışmayı düşünmektedir. Profesyonel

¹⁴ Örneğin bkz. Yargıtay 10. HD., E. 2015/9523, K. 2015/10534, T. 01.06.2015, www.kazanci.com.

futbolcuların aktif yaşamları sonrası profesyonel futbolla ilgili bir alanda faaliyet gösterme istekleri yabancı ülkelerde olduğu gibi yüksektir. Tüm dünyada profesyonel futbolcu sendikaları bu kariyer gereksiniminden hareketle futbolu bırakmış kişilerin teknik direktörlük/antrenörlük ve benzer alanlarda eğitimine büyük önem vermiştir (Aydın, 2007: 82). Ülkemizdeki benzer durum da hem sendikaya olan ihtiyacı ve hem de sendikanın faaliyetlerine yol gösterici olması bakımından önem taşımaktadır.

Çalışmaya katılan futbolcuların çalışma ortamının yeterliliklerine yönelik ifadelerine verdikleri yanıtlar genel olarak incelendiğinde; futbolcuların yarısından fazlası antrenman sahalarının, uygulama sahalarının, rehabilitasyon sahalarının, çalışma ortamları kapsamında kendilerine sunulan sosyal hizmetlerin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Her ne kadar Türkiye Futbol Federasyonu'nun bu hususlarda ciddi çabaları olsa da, bu çabaların henüz tatmin edici boyutlara ulaşmadığı görülmektedir. Bu anlamda Türk Futbol Federasyonu'nun teşvik ve denetim yönündeki çabalarını sürdürmesini beklemek yerinde olacaktır. Diğer yandan olası bir profesyonel futbolcu sendikasının bu konuda ciddi katkılarının bulunacağını söylemek de yanlış olmayacaktır.

“Türk futbolunda menajerlik sistemi futbolcu aleyhine işliyor” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Buna göre; 16-20 yaş arasındaki profesyonel futbolcuları, diğer futbolculara göre hem menajerlik sisteminin futbolcu aleyhine işlediğine daha az katılmaktadırlar ve hem de konu hakkında daha az görüş sahibidirler. Menajerlik sisteminin futbolcular aleyhine işlediği fikri futbolcuların yaşı ilerledikçe belirginleşmektedir. Başka bir anlatımla, tecrübeli futbolcular menajerlik sistemine temkinli yaklaşmaktadırlar. Aslen tüm dünyada menajerlerle futbolcu sendikaları arasında ciddi bir rekabet olduğunu söylemek mümkündür. Her ikisi de sporunun menfaatlerini korumak için çaba göstermekte ancak menajerler çoğunlukla sözleşme bedeli üzerinden pay almaktadırlar. İşin doğası gereği sporcu için menajer ve sendika rekabet etmekte, başarılı olan diğerinin yerini almaktadır (Aydın, 2007: 61). Dünya örneklerine bakıldığında sendikaların menajerlerin önüne geçtiği ve sendikaların; menajerlerin eğitimi, akreditasyonu ve benzer konularda ciddi yetkiler elde ettikleri söylenebilir. Ülkemizde ise menajerlik sistemi uzun süre etkin kriterlere tabi olmaksızın ve suiistimallere açık biçimde yürümüştür. Türkiye Futbol Federasyonu Haziran 2015'de kabul ettiği Futbol Menajerleriyle Çalışma Talimatıyla konuyu hukuki düzenleme altına almıştır. Talimata göre, menajerlerin akreditasyonu Türkiye Futbol Federasyonu tarafından atanan bir komisyon tarafından yapılacak (m. 6) ve menajere lisans (m. 7) verilecektir. Düzenlemenin yerindeliği kuşkusuzdur. Bu gelişme genç futbolcuların menajerlik sistemine bakışını da değiştirecek bir gelişmedir. Şu kadar ki, Talimatta yer alan değerlendirme kurulunda futbolcuları temsilen bir üyenin yer alması da düşünülebilirdi; kanımızca olası bir sendika temsilcisinin bu komisyonda mutlaka yer alması gerekir.

“Türk futbolunda yabancılara yerlilerden daha fazla imtiyaz tanınıyor” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Buna göre; “Türk futbolcular yabancılara yerlilerden daha fazla imtiyaz tanınıyor” ifadesine daha fazla katılmaktadır. Ayrıca yabancı futbolcuların çoğunluk olan dilimi (yüzde 42,9) bu görüşe aynı oranda katılmaktadır. 21-25 yaş arası, 26-30 yaş arası, 31 ve üstü yaşında olan profesyonel futbolcular, 16-20 yaş arasındaki futbolculara göre, “Türk futbolunda yabancılara yerlilerden daha fazla imtiyaz tanınıyor” ifadesine daha fazla katılmaktadırlar. Araştırmada ortaya çıkan ilginç bir sonuç da hem Türk hem de yabancı futbolcuların önemli bir kısmının “yabancı futbolcular kayırılıyor” görüşünde olmalarıdır. Kamuoyunda da benzer bir görüşün olduğu bilinmektedir. Yüce (2015), tarafından gerçekleştirilen Türk spor kamuoyunun yabancı futbolculara ilişkin görüşlerinin incelendiği çalışmada da benzer sonuçlar göze çarpmaktadır. Olası bir sendika ya da benzer bir futbolcu örgütünün bu konuda yapabileceklerinin bulunduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmaya katılan profesyonel futbolcuların yüzde 64,2'si üye olacakları bir sendikanın kurulmasına olumlu bakmaktadır. Yüzde 30,2'lik bir kesim bu konuda fikrinin olmadığını belirtirken yalnızca yüzde 5,7'lik bir kesim futbol alanında bir sendikanın kurulmasına olumsuz bakmaktadır. Çalışmada elde edilen bulgulardan belki de en önemlisi profesyonel futbolcuların sendikaya olan yaklaşımlarıdır. Kararsızlar da dağıtıldığında araştırmaya katılan futbolcuların %70'inden fazlası profesyonel futbolcu sendikasının kurulmasına ve sendika üyeliğine sıcak bakmaktadır. Oran gerçekten yüksektir. Konuya ilişkin ilk kapsamlı çalışmada böyle bir sonuç çıkması var olan sendikal boşluğun doldurulması gereğini açıkça ortaya koymaktadır. Genel sendikalaşma oranının yüzde 12'ler düzeyinde olduğu ülkemizde, profesyonel futbolcuların sendikalaşmaya yönelik bu yaklaşımı umut verici bulunmuştur.

Çalışma bir bütün olarak değerlendirildiğinde, Türkiye'de profesyonel futbolcuların; kulüplerin iyi yönetilmediğini, adaletli davranılmadığını düşündüklerini ve çalışma koşulları ile çalışma ortamından memnun olmadıklarını söylemek mümkündür. Öte yandan aynı kesim; teknik direktörlerin ve medyanın yanlış olduğu, başta ücret olmak üzere haklarının yeterince korunmadığı, menajerlik sisteminin ise kendi aleyhlerine işlediği, yabancı futbolcuların korunduğu kanısında olduklarını dile getirmektedir.

Çalışma sonucunda elde edilen veriler bir bütün olarak değerlendirildiğinde bu tür sorunların çözümünde futbolcuların örgütlenmesinin etkili olacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Olası bir profesyonel futbolcu sendikası çalışmaya katılan profesyonel futbolcular tarafından dile getirilen birçok sorunu çözebilecek, en azından belirtilen konularda iyileşme sağlayabilecektir. Çalışmaya katılan futbolcuların neredeyse dörtte üçü böylesi bir sendikaya sıcak bakmaktadır ki, bu dahi araştırma ekibi tarafından anlamlı bulunmuş; konuya ilişkin bir inisiyatifin başarılı olacağı kanaati doğmuştur.

Türkiye'de profesyonel futbolcuların/sporcuların örgütlenme eğilimleri ve sendikalaşmaları alanında son derece sınırlı literatür bulunmaktadır. Oysa profesyonel sporun popüleritesi ve yarattığı ekonomik değer dikkate alındığında konuya daha çok önem verilmesi beklenirdi; ne yazık ki bu husus gerçekleşmemiştir. Bunun önemli bir sebebinin ülkemizde sendikal faaliyete yönelik giderek artan isteksizlik ve tedirginliğin etkili olduğu söylenebilir. Araştırma ekibi profesyonel futbolcuların örgütleneceği bir sendikanın, toplumun sendikal faaliyete bakışını olumlu şekilde etkileyeceği görüşündedir.

KAYNAKÇA

- Afacan, E., Bal, H., Gümüşdağ, H. ve Çobanoğlu, G. (2014) “Sosyolojik Açından Futbol ve Profesyonellik”, **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 7, (2), 525-542.
<http://www.sbedergi.hitit.edu.tr/article/view/5000092684/5000086221>
(12.02.2017).
- Aksoy, O. (2010) “**Profesyonel Futbolcunun İş Sözleşmesi**”, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Akyıldız, A. (2015) “Kamu Hizmeti Olan Sporun Özendirilmesi ve Örgütlenmesi” T. Çağlar (Ed.), **Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu Av. Mustafa Kemal Kaya Armağanı** içinde, Ankara: Afşaroğlu Matbaacılık, 65-119.
- Aydın, U. (2007) **Profesyonel Sporda Sendikalaşma: PFA Örneği ve Türkiye**, Ankara: Türk-İş Yayınları.
- Aydın, U. (2013) “Profesyonel Futbolcuların Örgütlenme Deneyimleri Işığında Atıptık İstihdam Biçimlerinde Çalışanların Sendika ve Toplu Sözleşme Hakkı”, **Kocaeli Barosu, Kocaeli Üniversitesi ve Türk Barolar Birliği tarafından düzenlenen “Çalışma Yaşamının Güncel Sorunları” Sempozyumu**, 4 Mayıs 2013, Kocaeli: Kocaeli Barosu.
- Aydın, Z. (2013) “Spor Genel Müdürlüğü’nün Kuruluşu ve Spor Örgütlenmesi” T. Çağlar (Ed.), **Spor Hukuku Kurulu Av. İsmail İnan Armağanı** içinde, Ankara: Salmat Basım, 37-119.
- Balci, V. (2013) “Çalışan Sporcular” T. Çağlar (Ed.), **Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu Av. Ömer Remzi Arıkan Armağanı** içinde, Ankara: Mattek Matbaacılık, 191-201.
- Baştürk, F. (2005) **İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Profesyonel Futbolcu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi.
- Baştürk, F. (2007) **İş Hukukunda Profesyonel Futbolcu**, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Bıçakçı, L. (2013) “Uluslararası Spor Yargılamaları” T. Çağlar (Ed.), **Spor Hukuku Kurulu Av. İsmail İnan Armağanı** içinde, Ankara Barosu: Ankara, 123-156.
- Bostancı, Y. (2013) “Futbol Kulüplerinin İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Yükümlülüklerinin Değerlendirilmesi” T. Çağlar (Ed.), **Spor Hukuku Kurulu Av. İsmail İnan Armağanı** içinde, Ankara Barosu: Ankara, 135-156.
- Çelebi, F. (2015) **Profesyonel futbolcu sözleşmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Okan Üniversitesi.
- Çelik, N., Caniklioğlu, N. ve Canbolat, T. (2015) **İş Hukuku Dersleri** (28. baskı), İstanbul: Beta Yayınları.

- Dabscheck, B. (1979) "Player Associations and Professional Team, Sports", **Labour and Society**, 4, (3).
- FIFPro (2016) "World Players Union, Top Finding, Working Conditions Professional Football", **FIFPro Global Employment Report**.
https://footballmap.fifpro.org/assets/2016_FIFPRO_GLOBAL_EMPLOYMENT_REPORT.pdf (08.10.2016).
- Furtun, B. (2013) "Türk Hukukunda Sporcuların İş Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi" T. Çağlar (Ed.), **Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu Av. Ömer Remzi Arıkan Armağanı** içinde, Ankara: Mattek Matbaacılık, 405-468.
- Güven, E. ve Aydın, U. (2013) **Bireysel İş Hukuku** (4.baskı), Eskişehir: Nisan Kitabevi.
- Güzel, A, Okur, A. R. ve Caniklioğlu, N. (2016) **Sosyal Güvenlik Hukuku** (16.baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Küçükgüngör, E. (1999) "Türk hukukunda sporcuların hukuki durumu", **Ankara Barosu Dergisi**, 1, 39-52.
<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1999-1/4.pdf> (13.02.2017).
- Ongan, H. ve Demiröz, D. M. (2010) **Akademik Futbol Futbolda Rekabet-Başarı İlişkisi**, İstanbul: Hiperlink Yayınları 14.
- Öner Altıok, H. ve Üstün, B. (2014) "Profesyonellik: Kavram Analizi", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi**, 7, (2).
<http://www.deuhyoedergi.org/index.php/DEUHYOED/article/view/89> (02.08.2017)
- Öner, S. (2011) **Sporda Sosyal Güvenlik**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Petek, H. (2006) "Sporcuların Sendikal Hakları", **Hukuki Perspektifler Dergisi**, (7). Sabah Gazetesi (2011) **İşte Futbolcuların Eğitim Karnesi**.
<http://www.sabah.com.tr/spor/spormagazin/2011/10/01/iste-futbolcularin-egitim-karnesi?paging=2> (22.04.2017).
- Santos, J.S.M.S., ve Lopez, J.A.P. (2011) "Wage Levels and Agency Problems in Professional Team Sports, The Annals of The "Stefan Cel Mare" University of Suceava", **Fascicle of The Faculty of Economics and Public Administration**, 1 (13), 60-74.
- Süzek, S. (2014) **İş Hukuku** (10. baskı), İstanbul: Beta Yayınları.
- Tunçkol, H. M. (2007) **Profesyonel Futbolcuların Futbolu Bırakma Yaşantılarını Algılamaları Üzerine Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Uluyol, O. (2014) Süper Lig Futbol Kulüplerinin Finansal Performans Analizi, **Journal of Yasar University**, 9 (34), 5716-5731.

- Yenerer Çakmut, Ö. (2013) “Sporda Yolsuzluk: Şike ve Teşvik Primi Suçu” T. Çağlar (Ed.), **Spor Hukuku Kurulu Av. İsmail İnan Armağanı** içinde, Ankara: Salmat Basım, 159-173.
- Yensi Güven, S. (2013). “*Türk Futbolunda Sendika*” T. Çağlar (Ed.). **Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu Av. Ömer Remzi Arıkan Armağanı** içinde, Ankara: Mattek Matbaacılık, 829-842.
- Yiğit, A. (2013) “Türk Hukukunda Futbolcu Sorunlarının Yargısal Yolla Çözümü” T. Çağlar (Ed.), **Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu Av. Ömer Remzi Arıkan Armağanı** içinde, Ankara: Mattek Matbaacılık, 845-861.
- Yüce, A. (2015) “Türk Spor Kamuyu ve Yabancı Futbolcular: Türk Spor Kamuoyunun Yabancı Futbolcu Sayısına İlişkin Görüşleri”, **OmniScriptum GmbH & Co. KG**, <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/viewFile/2764/1238> (12.02.2017).

İnternet Kaynakları:

- www.kazanci.com (18.04.2017).
- <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=132> (08.03.2017).
- <http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/futbolda-dopingle-mucadele-talimati.pdf> (08.03.2017).
- <http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TFF-KANUN-STATU/TFF-Statusu.pdf> (09.03.2017).
- <http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Profesyonel-Futbolcularin-Statusu-ve-Transferleri-Talimati-11.08.2016.pdf> (12.02.2017).
- <http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Saglik-Ekiplerinin-Yapilanmalari-ve-%C4%B0sleyisleri-Talimati.pdf> (08.03.2017).
- <http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Saglik-Kurulu-Ic-Talimat27-01-2009.pdf> (08.03.2017).

